

N:o 58.

Ank. till Riksd. kansli den 24 april 1893, kl. 3 e. m.

Laguskottets utlåtande, i anledning af ej mindre Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om stiftsstyrelse, än äfven väckta motioner i ämnet.

Sedan komitén för utarbetande af förslag till ändringar i kyrkolagen m. m. den 25 maj 1891 öfverlemnade ett af komitén författadt betänkande, innehållande, bland annat, förslag till lag om stiftsstyrelse, samt infortrade utlåtanden öfver förslaget afgifvits af samtliga domkapitel i riket, Stockholms stads konsistorium och hofkonsistorium så ock af högsta domstolen, har Kongl. Maj:t genom en den 10 sistlidne februari aflåten proposition n:o 21, under åberopande af propositionen bifogade, i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll, jemlikt 87 § regeringsformen, föreslagit Riksdagen att antaga följande

Lag om stiftsstyrelse.

Med upphäfvande af förordningen den 11 februari 1687 huru med rättegång uti domkapiteln skall förhållas, 1 och 11 §§ af cirkulärbrevet den 21 augusti 1786, cirkulärbreven den 7 december 1787 och den 2 november 1791, förordningen den 29 juli 1812 samt hvad lag och författningar i öfrigt innehålla stridande mot här nedan meddelade bestämmelser, förordnas som följer:

Bih. till Riksd. Prot. 1893. 7 Saml. 27 Häft. (N:o 58.)

1 §.

1 mom. Inom hvarje stift skall stiftsstyrelsen utöfvas *dels* af biskop, *dels* af ett domkapitel, bestående af fem ledamöter, nemligen biskopen såsom ordförande, domprost, der sådan finnes, såsom vice ordförande, en af Konungen utnämnd stiftssekreterare samt två af Konungen för fem år i sänder förordnade ledamöter, *dels ock* af biskopen med biträde af stiftssekreteraren såsom föredragande, men med biskopen ensam tillkommande beslutanderätt.

2 mom. Der domprost icke finnes, förordnar Konungen för fem år i sänder en af stiftets kyrkoherdar till vice ordförande. Till erhållande af sådant förordnande har domkapitlet att föreslå tre kyrkoherdar.

3 mom. Af Konungen förordnad ledamot åtnjuter ersättning af allmänna medel.

2 §.

1 mom. De två i 1 § 1 mom. omförmälda ledamotsplatser, hvilka endast för fem år i sänder besättas, skola innehafvas, den ena af en till ordinarie tjänst inom stiftet befordrad prestman och den andra af en lekman.

2 mom. Sökande till stiftssekreterarebefattning skall hafva undergått examen, som berättigar till inträde i rikets rättegångsverk, och bör jemväl ega förfarenhet i domarevärf.

3 §.

1 mom. Till besättande af hvardera af de två ledamotsplatser, om hvilka i 2 § 1 mom. sägs, skall domkapitlet upprätta förslag och derå uppföra tre behörige män.

2 mom. Å förslag till besättande af stiftssekreteraretjänst skall domkapitlet uppföra tre bland de sökande, der så många anmält sig. Vid upprättande af sådant förslag skall afseende särskildt fästas å de sökandes lämplighet att handlägga kyrkliga ärenden; egande domkapitlet att, med anförande af skälen dertill, lemna sitt förord åt en af de sökande.

4 §.

1 mom. Är biskopsembete ledigt, eller har biskopen laga förfall,

utöfvar domkapitlet de åligganden, som enligt 5 § 1 mom. och 7 § tillkomma biskopen; och eger domkapitlet tillika att, der skyndsamhet är af nöden, förordna om hållande af förrättning, som i 5 § 3 mom. sägs.

2 mom. I nyss omförmälda fall må ej förslag, hvarom i 1 § 2 mom. och 3 § sägs, upprättas.

5 §.

1 mom. Biskopen utöfvar högsta inseendet öfver de i stiftet tjänstgörande presters embetsförvaltning och lefverne samt öfvervakar värderna i öfrigt af stiftets församlingar.

2 mom. Biskopen tillkommer att till prestembetet inviga af domkapitlet dertill kallade män; att hålla prestmöte; samt att i den ordning särskildt är stadgad utnämna kontraktsprostar, hvilka hvar inom sitt kontrakt hafva att biträda biskopen vid inseendet öfver presterskapet och församlingsvärderna.

3 mom. Biskopen tillkommer ock att sjelf eller genom annan i församling inställa kyrkoherde, förrätta kyrkoinvigning och anställa visitationer inom stiftet.

6 §.

Till domkapitels befattning hörer:

att anställa prestexamen samt andra dermed jemförliga prof;

att, i den mån stiftets behof dertill föranleder, till prestembetet kalla behörigen vitsordade män, hvilka biskopen förklarar sig villig att till det embete inviga;

att bevilja tjänstledighet och anvisa tjänstgöring åt prest inom stiftet; dock eger, der å tider mellan domkapitlets sammanträden sådan åtgärd erfordras, biskop, biträdd af stiftssekreterare, att derom gå i författning;

att fullgöra hvad i fråga om biskopsval, tillsättning af presterliga tjänster och val af ombud vid allmänt kyrkomöte domkapitel lagligen åligger;

att entlediga från tjänst, som innehafves på grund af domkapitlets fullmakt eller förordnande;

att åt stiftet tillhörande prest meddela afsked från prestembetet;

att handlägga frågor angående skilnad i trolofning eller äktenskap;

att förvalta de under domkapitlets omedelbara vård ställda kassor och uppbörsmedel;

att öfva tillsyn öfver förvaltningen af de inom stiftet varande kyrkors och fromma stiftelsers med flere dylika medel;

att afgöra:

- a) besvär öfver frågodagsförrättning och prestval;
- b) besvär öfver embetsåtgärd af prest i hvad ej rörer den enskilda själavården;
- c) mål angående sådan af prest begången förbrytelse, hvaröfver, enligt hvad särskildt är stadgadt, verldslig rätt ej må döma;
- d) tvister, huru stor andel af de med presterlig tjenst inom stiftet förenade löneförmåner den, hvilken njuter afkomst af tjensten, skall afstå såsom godtgörelse till tjenstförrättande eller biträdande prest;
- e) besvär, som enligt särskilda författningar hos domkapitel anföras öfver kyrkostämmas, kyrkoråds, skolråds eller annan myndighets beslut;

att der gällande lag dertill föranleder, besluta, att prest skall afhålla sig från embetets utöfning; samt

att till verkställighet befordra laga kraft egande utslag, hvarigenom prest blifvit dömd till varning, mistning af embetet på viss tid eller afsättning.

7 §.

Biskop med biträde af stiftssekreterare eger att behandla och afgöra de mål och ärenden, hvilka närmare bestämmas i den särskilda instruktion för stiftsstyrelse, som Konungen utfärdar.

8 §.

I Stockholms stad skall finnas ett konsistorium, under hvilket samtliga församlingarne i staden, med undantag af hof- och garnisonsförsamlingarne, lyda. Detta konsistorium, hvari erkebiskopen, när han är tillstädes, förer ordet, består i öfrigt af fem ledamöter, nemligen pastor primarius, såsom ordinarie ordförande, kyrkoherden i Klara församling, såsom vice ordförande, en af Konungen utnämnd konsistoriisekreterare samt två af Konungen för fem år i sänder förordnade ledamöter. Af dessa två ledamöter skall den ena vara en till ordinarie tjenst i någon af de under konsistorium lydande församlingar befordrad prestman och den andre en lekman.

9 §.

1 mom. Är erkebiskopsembetet ledigt eller är erkebiskopen icke

i konsistorium tillstådes, må ej förslag upprättas till besättande af de ledamotsplatser, hvilka för viss tid innehafvas, eller af konsistoriisekreteraretjensten.

2 mom. I öfrigt gälle om förslagens upprättande samt om kompetensvilkor och förord för sökande till konsistoriisekreteraretjenst hvad i 2 § 2 mom., 3 § samt 4 § 2 mom. i dessa hänseenden är om ledamot i domkapitel och om stiftssekreterare stadgadt.

10 §.

Hofförsamlingen och garnisonsförsamlingarne i Stockholm lyda under hofkonsistorium. Om dess sammansättning förordnar Konungen.

11 §.

Domkapitel sammanträder så ofta ärendena det fordra och minst en gång i månaden.

12 §.

Äro vid bedömande af aflagdt prof, upprättande af förslag till eller besättande af embete eller tjänst eller i mål om förbrytelse af prest ej samtliga ledamöter i domkapitel tillstådes, må beslut ej fattas, utan så är att af fyra närvarande tre äro om slutet ense. I öfriga mål och ärenden vare domkapitel behörigt att fatta beslut, när tre ledamöter äro tillstådes.

13 §.

Hvad i allmän lag eller författning sägs om jäf mot domare gälle äfven beträffande ledamot i domkapitel.

14 §.

Inträffar på grund af jäf eller förfall eller i anseende till uppkommen ledighet, att antalet ledamöter i domkapitel ej uppgår till tre, eller äro såväl biskop som vice ordförande för längre tid än två månader hindrade att i domkapitlet föra ordet, eller är biskops- eller domprost-embete ledigt, då skall förhållandet anmälas hos Konungen, som, efter ty behofvet föranleder, förordnar tillfällig vice ordförande eller annan adjungerad ledamot.

Vid inträffadt förfall för biskop och vice ordförande under tid ej öfverstigande två månader föres ordet i domkapitlet af den utaf Konungen förordnade presterlige ledamoten.

Finnes eljest nödigt att i anseende till uppkommen ledighet eller i stället för ledamot, som är jäfvig eller fått förfall, förordna adjungerad ledamot, då må domkapitlet meddela behörig person sådant förordnande för högst två månader, men göre, då fråga är om förordnande för längre tid, hemställan hos Konungen.

15 §.

Den, som första gången tager säte i domkapitel, aflägge den ed, som för ordförande eller ledamot i domkapitel är föreskrifven.

16 §.

1 mom. I domkapitel förekommande mål och ärenden skola föredragas af ordföranden, der han icke i särskilda fall finner godt att öfverlemna föredragningen åt stiftssekreteraren.

2 mom. Skall omröstning ske, säge stiftssekreteraren först sin mening, derefter den, som ytterst sitter, och sedan öfrige ledamöter hvar efter annan i den ordning, hvori de i domkapitlet sitta.

17 §.

Åtal mot prest för förbrytelse, hvarom domkapitel skall döma, upptages af det domkapitel, hvarunder han lyder.

Svensk prest, som utom riket i kyrkans tjänst användes, lyder under domkapitlet i Upsala, der ej annorlunda i fråga om krigsprest är särskildt stadgad.

18 §.

Rätt att vid domkapitel mot prest anhängiggöra talan å af honom begången förbrytelse tillkommer målsegande äfvensom prosten i det kontrakt, inom hvilket presten är anställd.

19 §.

1 mom. Nedlägges hos domkapitel anhängiggjord talan, hvarom

i 18 § sägs, eller är angivelse om förbrytelse af prest hos domkapitel gjord af den, som sjelf ej vill eller eger att å förbrytelsen tala, eller väckes fråga inom domkapitel om beifrande af sådan förbrytelse; då må domkapitlet, der så skäligen prövas, antingen utan att lita allmän åklagare till ransaka och döma i målet eller ock hos Konungens Befallningshafvande begära förordnande för allmän åklagare att, om han dertill finner skäl, inför domkapitlet föra talan i målet.

2 mom. Har domkapitlet dömt i målet, utan att målsegande, vederbörande kontraktsprost eller allmän åklagare deri fört talan, och har uppå förd klagan domkapitlets utslag blifvit af högre rätt ändradt eller upphäfdt, må domkapitlet, om så prövas skäligen, hos justitiekanslern göra hemställan om förordnande för allmän åklagare att fullfölja målet hos Konungen.

20 §.

1 mom. I mål, som det enligt 6 § tillkommer domkapitel att pröva och afdöma, eger domkapitlet eller, mellan dess sammanträden, biskopen att, om så nödigt anses, öfver inkomna besvär, klagomål eller angivelse infordra vederbörandes förklaring med föreläggande af viss tid för förklaringens afgifvande vid äfventyr, att underlåtenhet deraf ej föranleder uppehåll med målets afgörande.

2 mom. Vet man ej hvar den vistas, som skall förklara sig, varde i allmänna tidningarne tre gånger kungjordt att besvär, klagomål eller angivelse inkommit till domkapitlet och att skriftlig förklaring bör vid det i 1 mom. stadgade äfventyr hos domkapitlet afgifvas inom nittio dagar efter det kungörelsen tredje gången infördes; dock vare hvad sålunda blifvit stadgadt ej tillämpligt i mål, som angår af prest begången förbrytelse.

3 mom. I kungörelse, hvarom i näst föregående mom. sägs, skall hufvudsakliga innehållet af besvär, klagomål eller angivelse i korthet intagas.

21 §.

1 mom. Domkapitel eger att, der så finnes lämpligt, uppdraga åt vederbörande kontraktsprost att, när fråga är om förbrytelse af prest, företaga undersökning. Till den undersökning skall presten bevisligen kallas.

2 mom. Finner domkapitlet målets beskaffenhet kräva att presten

muntligen höres inför domkapitlet, vare han pliktig att efter kallelse derstädes infinna sig. Uteblifver han utan laga förfall, lite domkapitlet Konungens Befallningshafvande till för hans inställande.

Till förhör, hvarom nu är sagdt, varde jemväl motpart kallad.

22 §.

Biskop eller domkapitel eger, om förklarande parts skriftliga svar dertill föranleder, låta motparten, innan målet afgöres, få förklaringen med påminnelser bemöta inom förelagd viss tid.

23 §.

I de fall, då domkapitel skall pröfva, huruvida, sedan prest blifvit af verldslig rätt dömd till straff för förbrytelse, hans presterliga anseende genom den förbrytelse fläckats eller spilts, må den sakfælde ej till ytterligare ansvar dömas, innan tillfälle att afgifva förklaring blifvit honom lemnadt.

24 §.

Erfordras i mål, som hos domkapitel är anhängiggjort, vittnesförhör, eger domkapitlet att sjelft höra vittnen eller ock förordna om anställande af vittnesförhör vid den allmänna underrätt, der domkapitlet finner det lämpligen kunna ske.

25 §.

Hvad i lag är stadgadt rörande offentlighet vid allmän underrätt gälle äfven för domkapitel, när vittnesförhör eller annat muntligt förhör eger rum.

26 §.

Om vittnesersättning och annan rättegångskostnad må domkapitel döma.

27 §.

Ej må domkapitel döma om skadestånd eller upprättelse, ej heller om missfirmelse under rättegången.

Finner domkapitlet missfirmelse hafva skett i eller för någons embete eller tjänst, ankomme på domkapitlet att derom hos Konungens Befallningshafvande göra anmälan för förbrytelsens åtalande af allmän åklagare.

28 §.

1 mom. I mål, som angår af prest begången förbrytelse eller genom besvär dragits under domkapitels pröfning, varde domkapitlets utslag, der det ej muntligen afkunnas, meddeladt å dag, som genom anslag sist dagen förut blifvit tillkännagifven; och skall utslaget å den dag, hvarå det ställes, i utskrift vara att tillgå. Angår målet förbrytelse af prest, låte domkapitlet ock bevisligen underrätta den tilltalade om den dag, å hvilken utslaget skall meddelas.

2 mom. Beslut med anledning af invändningar och påståenden, som på frågodag äro framställda och påkalla domkapitlets åtgärd före valdagen, så ock beslut om förslag, utnämning eller kallelse till tjänst skola kungöras genom anslag samma dag, de fattats. Lag samma vare om föreläggande af tid för afgifvande af påminnelser vid inkommen förklaring.

29 §.

1 mom. Vill man söka ändring i domkapitels utslag i mål, som angår förbrytelse begången af prest, göre det hos hofrätt.

2 mom. Besvär öfver domkapitels utslag i frågor om orätt förvaltning af eller bristande redovisning för kyrkors och fromma stiftelsers med flere dylika medel skola, enligt hvad derom särskildt är stadgadt, i kammarrätten anföras.

3 mom. I domkapitels beslut i öfriga mål, så ock i beslut fattadt af biskop, må ändring sökas hos Konungen.

30 §.

Om tid och ordning för fullföljd i hofrätt af mål rörande förbrytelse af prest gälle hvad i allmänhet för brottmål är stadgadt.

31 §.

1 mom. Besvär, hvilka hos Konungen anföras, skola vid talans förlust ingifvas inom den för underdåniga besvärs anförande i mål, som

handläggas af förvaltande myndigheter och embetsverk, stadgade tid, räknad i mål, hvori utslag meddelas efter anslag, från den dag, å hvilken utslaget är stäldt, i mål och ärenden, deri beslutet kungöres genom anslag, från anslagsdagen samt i andra mål och ärenden från den dag beslutet muntligen kungjordes eller, der så ej skett, i annan ordning delgafs parten.

2 mom. Besvären skola ingifvas till ecklesiastikdepartementet; dock att, der klagan föres öfver beslut, som genom anslag kungöres, till Konungen ställda besvär skola till domkapitlet ingifvas. Domkapitlet eller biskopen åligger i ty fall att, med föreläggande af viss tid och äfventyr, om den tid försittes, att sådant icke föranleder uppehåll med målets afgörande, öfver besvären infordra vederbörandes underdåniga förklaring. Sedan förklaring inkommit eller den dertill förelagda tid tilländalupit utan att förklaring blifvit afgifven, har domkapitlet att ofördröjligen insända besvärshandlingarne till ecklesiastikdepartementet och dervid bifoga eget underdånigt utlåtande.

32 §.

Ändå att besvär anföras mot stiftsstyrelsens beslut, som innefattar anvisande af tjänstgöring, lände beslutet till efterrättelse, intill dess annorlunda varder förordnad.

33 §.

För rättegång i domkapitel gälle allmän rättegångsordning, der icke denna lag annorlunda föreskrifver.

34 §.

Stiftssekreterare är ansvarig för expeditionen vid stiftsstyrelsen; egande domkapitel i mån af behof antaga derutöfver för expeditionen erforderligt biträde.

35 §.

Åtal mot stiftssekreterare eller annan ledamot af domkapitel, hvilken ej är prest, för förbrytelse, som han i denna sin egenskap begär, skall af hofrätt omedelbart upptagas, der ej målet, efter ty särskildt är stadgadt, hörer under kammarrätten.

36 §.

Stockholms stads konsistorium har att hvad angår de under konsistorium lydande församlingar behandla och afgöra mål och ärenden af beskaffenhet att enligt denna lag böra handläggas antingen af domkapitel eller af biskop med biträde af stiftssekreterare. Lag samma vare för hofkonsistorium i afseende å de församlingar, som lyda under samma konsistorium.

I öfrigt skall för sagda konsistorier i tillämpliga delar lända till efterrättelse hvad i denna lag om domkapitel blifvit stadgadt; dock skola de ej ega att anställa prestexamen eller andra dermed jemförliga prof eller att kalla någon till prestembetet.

Öfvergående stadganden.

1. I fall konsistoriinotarietjenst är eller, innan denna lag träder i kraft, varder ledig, skola de i lagen gifna föreskrifter angående tillsättning af stifts- och konsistoriisekreterares befattning vinna tillämpning. Der ledighet, som nyss är sagd, vid lagens trädande i kraft icke förefinnes, eger, uppå framställning af vederbörande domkapitel eller konsistorium, Konungen att förordna, huru med stifts- eller konsistoriisekreterarebefattning och dermed förenade göromål skall förhållas, intill dess konsistoriinotarietjensten varder ledig.

2. Förslag till besättande första gången af de ledamotsbefattningar, hvilka omförmälas i 1 § 2 mom., 2 § 1 mom. och 8 §, skola uppättas och till Konungen insändas före den 1 december 1894.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1895; dock skola mål och ärenden, hvilka vid nämnda tid äro hos domkapitel anhängiga, behandlas efter äldre lag.

I sammanhang med ifrågavarande proposition, hvilken af båda kamrarna hänvisats till lagutskottet, har utskottet till behandling förefäst två särskilda, i anledning af propositionen inom Andra Kamraren

väckta och till utskottet likaledes öfverlemnade motioner, deri ändring påyrkats i vissa delar af det i propositionen framlagda förslag.

Sälunda hemställer uti motion n:o 214 herr *O. W. Redelius* — under uttalande af önskvärdheten, att valprincipen måtte vinna vidsträcktare tillämpning i fråga om stiftsstyrelsens sammansättning, än hvad i propositionen föreslagits beträffande de presterliga ledamöter i nämnda styrelse, som skulle på viss tid af Konungen utnämnas — att Riksdagen ville för sin del besluta, att § 1 mom. 2, § 3 mom. 1 samt § 8 i förslaget till lag om stiftsstyrelse måtte erhålla följande förändrade lydelse:

§ 1.

2 mom. Der domprost icke finnes, förordnar Konungen för fem år i sänder en af stiftets kyrkoherdar till vice ordförande. Till erhållande af sådant förordnande har stiftets presterskap att föreslå tre kyrkoherdar i den ordning, som är föreskrifven angående biskopsval.

§ 3.

1 mom. Till besättande af den presterliga ledamotsplats, hvarom i 2 § 1 mom. sägs, skall presterskapet upprätta förslag och derå uppföra tre behörige män i den ordning, som gäller vid val af biskop.

§ 8.

1 mom. I Stockholms stad skall finnas ett konsistorium, under hvilket samtliga församlingar, med undantag af hof- och garnisonsförsamlingarne, lyda. Detta konsistorium, hvari erkebiskopen, när han är tillstädes, förer ordet, består i öfrigt af fem ledamöter, nemligen pastor primarius såsom ordinarie ordförande, en kyrkoherde, såsom vice ordförande, en af Konungen utnämnd konsistoriisekreterare, samt två af Konungen för fem år i sänder förordnade ledamöter. Af dessa två ledamöter skall den ene vara en till ordinarie tjänst i någon af de under konsistorium lydande församlingar befordrad prestman och den andre en lekman.

2 mom. Till besättande af hvardera af de presterliga ledamotsplatser, hvarom i 1 mom. sägs, skall Stockholms stads presterskap upprätta förslag och derå uppföra tre behörige män i den ordning, som är föreskrifven angående biskopsval.

Vidare hemställer, uti motion n:o 211, herr *E. A. Wiklander* att Riksdagen ville för sin del besluta sådana ändringar uti §§ 1—4, 8 och 9 samt andra stycket af öfvergångsstadgandena i lagförslaget att de erhålla följande lydelse:

§ 1.

Mom. 1. Inom hvarje stift skall stiftsstyrelsen utöfvas *dels* af biskop, *dels* af ett domkapitel, bestående af fem ledamöter, nemligen biskopen, såsom ordförande, domprosten eller, der sådan ej finnes, annan af Konungen för fem år i sänder bland stiftets kyrkoherdar förordnad ledamot, såsom vice ordförande, en af Konungen utnämnd stiftssekreterare samt två för fem år i sänder utsedde ledamöter, hvaraf den ene förordnad af Konungen och den andre utsedd af församlingarne inom stiftet, *dels* ock af biskopen med biträde af stiftssekreteraren såsom föredragande, men med biskopen ensam tillkommande beslutanderätt.

Mom. 2. Af Konungen förordnad eller af församlingarne utsedd ledamot åtnjuter ersättning af allmänna medel.

§ 2.

Sökande till stiftssekreterarebefattning skall hafva undergått examen, som berättigar till inträde i rikets rättegångsverk, och bör jemväl ega förfarenhet i domarevärf.

§ 3.

Mom. 1. Till besättande af ledamotsplats, hvars innehafvare enligt § 1 mom. 1 förordnas af Konungen, skall domkapitlet upprätta förslag och derå uppföra tre behörige män.

Mom. 2. Å förslag till — — — — — af de sökande. (Lika med Kongl. Maj:ts förslag.)

Mom. 3. Ledamot, som enligt § 1 mom. 1 skall af församlingarne utses, väljes på sätt för val af ombud vid allmänt kyrkomöte i tillämpliga delar är föreskrifvet.

§ 4.

Mom. 1. Är biskopsembete — — — — — i 5 § 3 mom. sägs. (Lika med Kongl. Maj:ts förslag.)

Mom. 2. I nyss omförmälda fall må ej förslag, hvarom i § 3 sägs, upprättas.

§ 8.

I Stockholms stad skall finnas ett konsistorium, under hvilket samtliga församlingarne i staden, med undantag af hof- och garnisonsförsamlingarne, lyda. Detta konsistorium, hvori erkebiskopen, när han är tillstädes, förer ordet, består i öfrigt af fem ledamöter, nemligen pastor primarius, såsom ordinarie ordförande, en af Konungen för fem år i sänder bland stadens kyrkoherdar förordnad ledamot, såsom vice ordförande, en af Konungen utnämnd konsistoriisekreterare samt två för fem år i sänder utsedde ledamöter, den ene förordnad af Konungen och den andre utsedd af stadens församlingar.

§ 9.

Mom. 1. Är erkebiskopsembetet — — — — af konsistoriisekreteraretjensten. (Lika med Kongl. Maj:ts förslag).

Mom. 2. I öfrigt gälla om förslagens upprättande samt om kompetensvilkor och förord för sökande till konsistoriisekreteraretjenst hvad i §§ 2 och 3 är om ledamot i domkapitel och om stiftssekreterare stadgadt.

Öfvergående stadganden.

2. Förslag till besättande första gången af de ledamotsbefattningar, hvilka omförmälas i §§ 2, 3 och 9, skola upprättas och till Konungen insäudas före den 1 december 1894.

Efter att hafva erinrat, hurusom under den katolska tiden domkapitlen utgjordes uteslutande af prester, hvaremot i enlighet med den uppfattning af de religiösa föreningarnes väsen, som genom reformationen gjorde sig gällande, de nya kyrkostyrelserna i allmänhet blefvo bildade på grundvalen af samarbete mellan prester och af församlingen valde lekmän, kallade församlingens »äldste», anför till stöd för sin framställning sistnämnde motionär, att i Sverige kyrkostyrelsen med biskoparnes framskjutna ställning kommit att bibehålla mer af den katolsk-hierarkiska rigtningen än inom de flesta andra protestantiska länder. Den lekmannabeståndsdel af de svenska konsistorierna, som bestode uti

lektorerna vid stiftsstadens gymnasium, hade tidigare knappast varit att räkna såsom sådan, då dessa lektorer vanligen antingen voro prester eller hade för afsigt att framdeles öfvergå till det presterliga yrket. Under årens lopp hade den förändring inträdt, att skolans lärareplatser ej längre vore endast trappsteg till kyrkans mer indrägtiga befattningar, liksom skolan sjelf ej längre hade till hufvuduppgift att utbilda ämnesvenner för kyrkans eller ens statens platser. Skolans och kyrkans intressen vore ej längre sammanfallande, om de ock, såsom sig borde, hade och måste hafva mycket gemensamt. Klagomål hördes därför både från kyrkan och från skolan öfver, att den nuvarande, af prester och skollektorer bestående stiftsstyrelsen, under hvilken såväl stiftets presterskap som dess allmänna läroverk lydde, lemnade mycket öfrigt att önska. Reformen påyrkades från båda hållen; i decennier hade de olika förslagen aflöst hvarandra utan att dock något kunnat vinna allmän anslutning.

I och med skollektorernas allt mer framträdande lekmannariktning hade dock en förbättring i ofvan anmärkta afseende egt rum, och vi hade något, om ock obetydligt, närmast oss de öfriga protestantiska länderna med deras synodalförfattning och deras af församlingen valde äldste. Skollektorerna hade blifvit församlingarnes målsmän gent emot presterna och hade på flera ställen i detta hänseende inlagt så stora förtjenster, att statsmagterna borde väl tillse, att dessa framsteg ej ginge förlorade vid en eventuel ombildning af den nuvarande stiftsstyrelsen.

Det vore onekligen en olägenhet, att de kyrkliga frågorna skulle behandlas af skolmän, som ej särskildt utvalts med tanke på kyrkan, liksom att skolfrågorna skulle afgöras af prester, som ej hade intresse för eller erfarenhet om skolan, men den ensidighet, som skulle uppkomma, om de kyrkliga ärendena skulle uteslutande behandlas af prester eller skolärendena af skolmän, vore långt mer att beklaga. Skulle vid en omändring af stiftsstyrelsernas sammansättning ur konsistorierna uteslutas den lekmannabeståndsdelen, som nu utgjordes af skollektorerna, hvilka obestriddligen numera, i stort sedt, utnämndes utan tanke på presterskapets speciella intressen, måste lagstiftaren tillse, dels att de nya konsistorierna erhöles lekmanaledamöter och dels att dessa tillsattes så, att de kunde anses i första rummet representera församlingarnes intressen.

Äfven om man bortsåge från det mycket betecknande namnutbyte, som i det föreliggande förslaget skett derutinnan att det protestantiska ordet »konsistoriet» vore utbytt mot det katolska »domkapit-

let», fölle det genast i ögonen vid betraktande af nämnda förslag, att utom stiftssekreteraren endast en medlem skulle vara lekman och att denne skulle, liksom stiftssekreteraren, vara på förslag af konsistoriet utsedd af Kongl. Maj:t. På grund af sättet för denna ledamots utseende kunde man vara fullt viss, att han blefve ett troget uttryck för den inom konsistoriets presterliga majoritet rådande stämningen. Man kunde ej heller betvifla, att icke äfven den jurist, som på nämndt sätt blifvit utnämnd till stiftssekreterare, inom kort väsentligen skulle genomträngas af det presterliga åskådningssättet och kanske blifva mer presterlig än presterna sjelfva, hvarpå analogier ej torde vara svåra att uppleta. Huru förträffligt detta åskådningssätt än i och för sig kunde vara, förlorade sålunda konsistoriet den mångsidigare prägel, som reformatorerna med Luther i spetsen en gång påfordrade såsom vilkoret för en lifskraftig kyrkostyrelse och som församlingarne med allt större styrka kräfde på det att de med förtroende skulle kunna följa dess ledning och foga sig efter dess föreskrifter.

Redan vid 1888 års kyrkomöte hade en klarsynt representant i kyrkomötet föreslagit att uti konsistorierna skulle insättas bland andra en ledamot, vald af församlingarnes medlemmar. Motionens öde vid nämnda kyrkomöte var temligen gifvet, men fordringarna i berörda riktning växte i styrka med hvarje år, och hvarje väsentlig förändring i den nu bestående sammansättningen af konsistorierna vore en försämring ur kyrklig synpunkt, derest icke på ett eller annat sätt afseende fästes vid krafven på att församlingarne sjelfva finge utse medlemmar i konsistorierna.

Frågan, huruvida några på kortare tid än lifstid utsedde konsistoriemedlemmar skulle tillsättas genom val af vissa korporationer eller af Konungen, hade tidigare förevarit. Redan uti den komité, som 1828 afgifvit förslag till kyrkolag, hade sålunda funnits en reservant, biskop J. J. Hedrén, hvilken ansett, att konsistoriernas ledamöter borde utgöras af församlingarnes kyrkoherdar, hvilka genom val kunde utses af stiftets presterskap. Den komité, som 1846 afgifvit förslag till kyrkolag, hade upptagit denna tanke. Den ansåg sålunda, att intet presterligt eller icke-presterligt embete funnes, som i och för sig innebure garanti för de egenskaper, hvilka fordrades af en konsistoriiledamot. Hvarken egenskapen af »lärare vid högsta lärdomsskolan» eller »de högsta teologiska studier», hvilka antogs förefinnas hos de teologiska fakulteternas medlemmar eller ens »de egenskaper, som fordrades för att med välsignelse utöfva själavård, äfven inom större församlingar», medförde, enligt denna komiténs tanke, en sådan garanti.

I Kongl. Maj:ts till 1868 års kyrkomöte aflåtna förslag till ändringar i stiftsstyrelsen förekom beträffande detta ämne följande uttalande: »I afseende åter på frågan, huruvida ledamöterna borde antingen utses genom val eller ock af Kongl. Maj:t förordnas, har Kongl. Maj:t väl funnit valprincipens oinskränkta användande på domkapitlens sammansättning vara förenadt med de svårigheter, hvilka blifvit ur synpunkten af domkapitlens domsrätt anmärkta, men enär det moraliska inflytande, som hos kyrkostyrelsen är önskvärdt, måste vinna i styrka, då Konungens val ledes af kännedom om de underlydandes förtroende för den valde, har hinder icke funnits möta för valgrundsatsens tillämpning i så måtto, att Kongl. Maj:t utöfvade sin rätt att utnämna domkapitelsledamöter inom samma gränser, som äro bestämda för utnämning af erkebiskop och biskopar, och att sålunda förslag till domkapitelsledamöter skulle af de underlydande upprättas efter hufvudsakligen samma grunder, som gälla för biskopsval.»

Deremot hade 1869 och 1870 årens kyrkolagskomitéer uttalat sig emot valprincipens genomförande, dervid hufvudsakligen utgående från uppfattningen af konsistorierna såsom institutioner jemförliga med andra administrativa eller lagskipande verk. Nämnda uppfattning vore betecknande för den byråkratiskt-hierarkiska rigtning, som på vissa håll inom den svenska lutherska kyrkan gjorde sig gällande, huru mycket den än torde strida mot Luthers reformatoriska sträfvanden. Påtagligt syntes likväl vara, att det moraliska inflytande, hvarom i Kongl. Maj:ts ofvan omförmälda förslag talats, skulle blifva än större och konsistorierna mötas med än större förtroende, om — i likhet med förhållandena uti andra protestantiska länder — församlingarne finge insätta representanter i kyrkostyrelsen. Konsistorierna tillkomme att handlägga ärenden och uttala sig i frågor, hvilka djupt ingrepe uti församlingarnes religiösa lif och kyrkliga förhållanden. Församlingarne kunde då hafva berättigade fordringar att i konsistorierna få sina intressen bevakade och sina synpunkter framhållna.

Det föreliggande förslaget till lag om stiftsstyrelse innehåller inga bestämmelser rörande behandlingen af läroverkens angelägenheter, hvilka sedan gammalt i vårt land handhafts af konsistorierna och vederbörande biskopar.

Den komité, som senast varit tillsatt för utarbetande af förslag till ändringar i kyrkolagen m. m., öfverlemnade den 25 maj 1891 tillika med det förslag till omorganisation af rikets stiftsstyrelser, hvilket, i vissa delar omarbetadt, genom förevarande proposition framlagts för Riksdagen, ett särskildt förslag till förordning angående konsistoriernas befattning med allmänna läroverk och folkskolelärareseminarier. Komitén hade nemligen funnit, att bland de åligganden, som för närvarande tillhörde konsistorierna, det egentligen vore allenast tre slags ärenden, hvilka syntes kräfva en annan sammansättning än i fråga om stiftsstyrelserna föreslagits. Sålunda skulle, när konsistorium hade att bedöma prof för lärarebefattning vid allmänt läroverk eller att tillsätta sådan befattning eller att bestämma de läroämnen, i hvilka blifvande lärare borde undervisa, i stället för stiftssekreteraren träda rektor vid stiftsstadens allmänna läroverk och i stället för den af Kongl. Maj:t förordnade presterlige ledamoten en af Kongl. Maj:t för fem år i sänder dertill förordnad lektor vid samma läroverk. Läroverkens ekonomiska angelägenheter samt den disciplinära myndigheten öfver lärarepersonalen skulle deremot, såsom hittills, handhafvas af domkapitlet, utan någon förändring af dess sammansättning.

Af vederbörande departementschefs uttalanden vid ärendets fördragning i statsrådet den 10 sistlidne februari framgår nu, att regeringen är betänkt att, sedan den föreslagna omgestaltningen af stiftsstyrelsen blifvit genomförd, till behandling företaga frågan rörande ordnandet af läroverkens angelägenheter. Såsom ett önskningsmål framhålls dervid inrättandet af en särskild öfverstyrelse för läroverken och yttras tillika, såsom utskottet synes med allt fog, att konsistorierna så sammansatta som i förevarande proposition föreslagits, *vida mindre än förr* lämpade sig till styrelse åtminstone för de allmänna läroverken.

Då sålunda det föreliggande förslaget till lag om stiftsstyrelse gör en förändring i bestämmelserna rörande öfverstyrelsen för de allmänna läroverken, hvilken nu handhafves af stiftsstyrelserna, nödvändig, bör enligt utskottets åsigt Riksdagen häfda såsom sin rätt att deltaga i lagstiftningen rörande en sådan förändring oberoende deraf, huruvida Riksdagens bifall må erfordras i följd deraf, att förändringen icke kan åvägabringas utan nya eller ökade anslag. Utskottet är sålunda af den mening, att samtidigt med förslaget till lag om stiftsstyrelse bort Riksdagens pröfning föreläggas förslag till stadganden om styrelse för läroverken, hvarigenom Riksdagen skulle blifvit satt i tillfälle att öfver-skåda frågan om den förändrade organisationen i hela dess vidd.

Då så icke skett, och då dessutom af den kongl. propositionen icke

framgår, huru styrelsen för de allmänna läroverken och folkskolelärareseminarierna skulle ordnas, derest icke, innan den föreslagna lagen om stiftsstyrelse trädde i kraft, definitivt beslut derom hunnit fattas, bör detta enligt utskottets åsigt föranleda der till, att förslaget icke antages.

Derjemte har utskottet ansett sig böra erinra derom, att det föreliggande förslaget innehåller, att de ledamöter af den föreslagna stiftsstyrelsen, som Kongl. Maj:t skall ega att förordna, skola för sitt uppdrag erhålla ersättning af allmänna medel och framgår tillika af uttalanden i ofvan omförmälda statsrådsprotokoll, att denna ersättning tänkts skola bestå af dels arvode, dels ock i vissa fall godtgörelse för resekostnad och dagtraktamente. Någon framställning är emellertid icke gjord till innevarande Riksdag om beloppet af den ersättning, som bör tillkomma de nämnda ledamöterna. Uppenbart synes likväl vara, att frågan om den nya institutionen och kostnaderna för densamma bort på en gång föreläggas Riksdagen till pröfning, enär man eljest äfventyrar, att en kommande Riksdag behandlar kostnadsfrågan på ett helt annat sätt än som skulle skett, derest densamma jemte sjelfva hufvudfrågan på en gång förelegat till behandling.

Ehuru utskottet sålunda redan på ofvan angifna grunder funnit det föreliggande förslaget oantagligt, vill utskottet likväl framhålla, huru som utskottet jemväl ur saklig synpunkt funnit betänkligheter möta mot bifall till förslaget.

Då utskottet, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad herr *Wijkander* i sin motion yttrat, håller före, att det vid en ombildning af stiftsstyrelserna bör läggas synnerlig vikt derpå, att om, på sätt föreslagits, det lekmannelement utsöndras, som för närvarande representeras af lektorerna vid stiftsstadens läroverk, stiftsstyrelserna må från annat håll tillföras lekmanneledamöter, tillsatta derjemte på sådant sätt, att de kunna anses i främsta rummet företräda *församlingarnes* intressen, måste utskottet anmärka såsom en brist hos det föreliggande förslaget, att det hufvudvilkor för en på samma gång kraftig och med förtroende omfattad kyrkostyrelse, som ligger i en dylik anordning, i förslaget blifvit alltför litet beaktadt. Enligt detta skall nemligen, utom stiftssekreteraren, allenast en medlem i stiftsstyrelsen vara lekman och likasom stiftssekreteraren skall denne, på förslag af konsistoriet, utses af Kongl. Maj:t.

Vidkommande den af herr *Redelius* i ämnet väckta motionen har densamma, såsom afseende allenast att åt församlingarnes presterskap inrymma ökad inflytande på stiftsstyrelsens sammansättning, synt utskottet allt för litet beakta den af utskottet ofvan angifna synpunkt beträffande vilkoren för en ändamålsenlig sammansättning af en stifts-

styrelse, hvarförutom lämpligheten af den utaf nämnde motionär förordade valprincipen torde med hänsyn särskildt till den stiftsstyrelsen tillerkända domsrätt kunna starkt ifrågasättas. Då för öfrigt såväl de af herr *Redelius* som de af herr *Wijkander* framställda ändringsförslag tillkommit allenast under förutsättning af bifall till Kongl. Maj:ts proposition i de delar, som af motionärernas förslag icke beröras, följer redan häraf att utskottet icke kan tillstyrka bifall till någotdera förslaget.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, får utskottet hemställa:

1:o) att Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition icke må af Riksdagen bifallas;

2:o) att herr *Wijkanders* motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda;

3:o) att icke heller den af herr *Redelius* väckta motion må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 25 april 1893.

På lagutskottets vägnar:

L. ANNERSTEDT.

Reservation:

dels af herrar *Annerstedt*, *L. O. Larsson*, *Fröberg*, *Claëson*, *C. F. Pettersson* och *Wester*;

dels ock af herr *Ölander* beträffande vissa delar af motiveringen.

Herrar *C. H. Lundström*, *Pehrsson*, *J. Anderson* och *P. G. Petersson* hafva begärt få här antecknadt, att de på grund af åtnjuten ledighet från riksdagsgöromålen icke deltagit i ärendets behandling i utskottet.